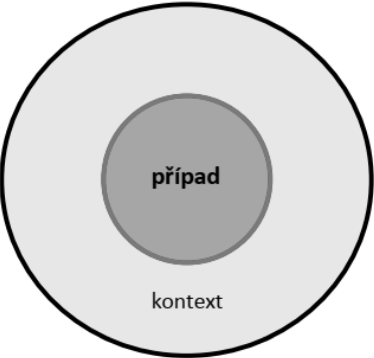
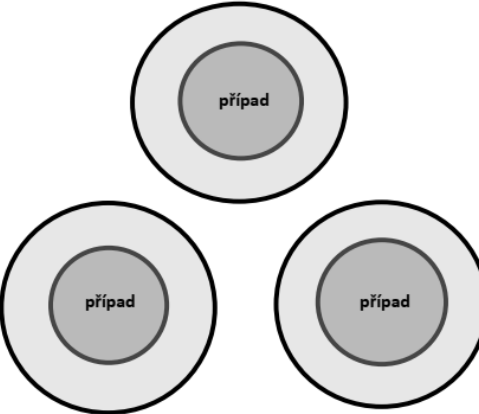
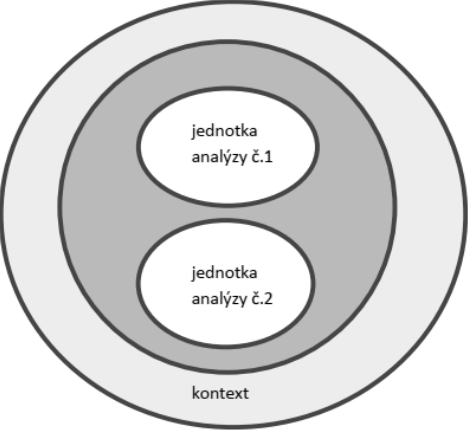
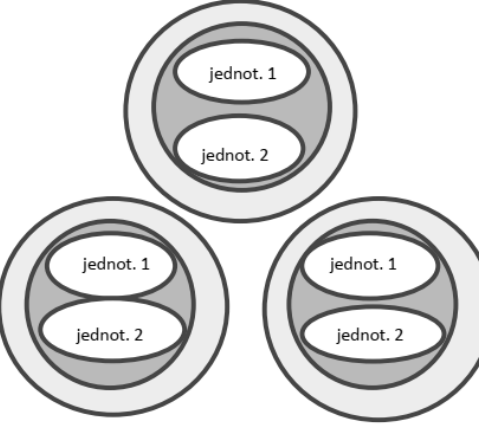

Metody a techniky sociologického výzkumu I. (kvalitativní)

Sociologický výzkum v umění a kultuře

Kvalitativní výzkum

Typy případových studií

	jednopřípadový projekt	vícepřípadový projekt
holistický přístup: jedna jednotka analýzy		
více jednotek analýzy		

Kvalitativní výzkum je vlastně tvorbou případových studií – existuje několik jejich typologií. Zde uvedená ukazuje jaký je vztah mezi kontextem (okolím, podmínkami), popisovaným případem a jednotlivými jednotkami analýzy – v našem případě tedy respondenty.

Pokud budete zkoumat např. Stravovací návyky studentů (MU v Brně), můžete všechny studenty považovat za jeden „případ“ a snažit se popsat společné charakteristiky platné pro studovanou problematiku. Nebo si můžete rozdělit studenty podle fakult (případ 1, případ 2, ... případ X) nebo podle toho zda žijí v Brně u rodičů (případ 1), dojíždí (případ 2), bydlí na kolejích (případ 3), bydlí v nájmu v Brně (případ 4).

V rámci studie pak můžete v u jednoho případu všechny poznatky agregovat nebo naopak ukázat na dílčí variace (respondent 1, respondent 2)

podle Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods*. Los Angeles: Sage

Typy případových studií

(jiná typologie, podle cíle, záměru studie)

- ▶ **Deskriptivní (popisující) případová studie**
 - ▶ podrobný popis, běžný kontext
- ▶ **Exploratorní (průzkumná) případová studie**
 - ▶ podrobný popis, běžný kontext – příčinné vztahy (struktura)
- ▶ **Explanační (vysvětlující) případová studie**
 - ▶ vysvětlení konkurujících si popisů
- ▶ **Instrumentální případová studie**
 - ▶ hlouběji porozumět teoretickým otázkám typu „jak“ a „proč“ to v reálném životě funguje analýzou konkrétní podoby obecného jevu
- ▶ **Intrinzitní případová studie**
 - ▶ obecný rámec není podstatný, studium ojedinělého případu do hloubky
- ▶ **Evaluační případová studie**
 - ▶ zhodnocení jevu podle určitých kritérií (obvykle se hodnotí nějaký program či intervenční zásah)

Strategie výběru vzorku případové studie

- ▶ Existují 4 základní možnosti, jak vybírat případy, které chce zkoumat.
- ▶ Důležité je, aby výzkumná zpráva obsahoval informaci, jakou strategii jste zvolili a proč.

- ▶ (1) Paradigmatické případy
 - ▶ cílem je vytvářet metafory (vyprávění, charakteristiky) nebo zformulovat závěr pro celou oblast, jíž se zkoumaný případ týká
 - ▶ např. studenti studující primárně kvůli zájmu o obor / studenti studující kvůli získání titulu

- ▶ (2) Kritické případy/události
 - ▶ cílem je získat informace, které umožní logickou dedukci typu
 - ▶ cílem je najít charakteristiky a události, které jsou „kritické“ – určující pro určitý typ a umožňují jeho logickou dedukci
 - ▶ např. že nezaměstnanost rozhodujícím faktorem pojmím voliče populistických stran (toto je smyšlený případ) a umožňuje tedy logickou dedukci, že kde je vyšší nezaměstnanost budou získávat populistické strany více hlasů (pozn. toto neodhalíte jen kvantitativním průzkumem, tam se vám může objevit celá řada faktorů a až kvalitativní analýzou můžete „spolehlivě“ určit, který faktor je rozhodující a proč)

Strategie výběru vzorku případové studie

▶ (3) Extrémní případy

- ▶ cílem je získat informace z mimořádných případů
- ▶ „mimořádnost“ je chápána jak v pozitivním, tak v negativním smyslu.
- ▶ vyhledat takové případy a získat potřebná data bývá velmi náročné.

▶ (4) Maximálně variující případy

- ▶ cílem je získat informace o důležitosti různých okolností, které ovlivňují průběh a vyústění případu
- ▶ například 3 ze 4 případů se navzájem liší v jedné dimenzi (důležité charakteristice)

- ▶ Podle: Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245.

Techniky kvalitativního výzkumu

▶ Pozorování

Existuje několik možností, jak realizovat kvalitativní výzkum. Zde se zaměříme jen na interview, pozorování a studiu dokumentů bude věnováno několik poznámek v rámci kvantitativních technik.

▶ Interview

- ▶ S návodem
- ▶ Narativní
- ▶ Skupinové

Základní rozdělení interview je podle toho, zda tazatel postupuje v rozhovoru podle předem připraveného plánu/otázek (s návodem), nebo zda iniciuje téma rozhovoru, respondenta nechává hovořit a kreativně/v reakci na něj s ním vstupuje do dialogu.

▶ Studium dokumentů

„Interview“ se může realizovat i skupině, obvykle se tomu říká „focus group“ a za využití technik skupinové práce (brainstorming, řízená diskuze, hra...) se diskutuje stanovené téma.

Interview

▶ Problémy

▶ Důvěra

- ▶ Navázání vztahu a vytvoření důvěry je základní podmínkou úspěšného interview

▶ Paměť narátora

- ▶ Je potřeba dotazováním a opakováním ověřovat jednak úplnost sdělovaných informací a také to, zda se jedná více o popis či o interpretaci popisované události nebo situace

▶ Rozhovor jako artefakt (nahrávka, přepis)

- ▶ Rozhovor samotný by měl probíhat nerušeně, což vyžaduje jeho záznam (zápis přímo při rozhovoru se velmi nedoporučuje, protože se tím narušuje osobní kontakt mezi tazatelem a dotazovaným). Až následně se ze záznamu dělá přepis a ten se analyzuje. Jak záznam, tak přepis sebou mohou nést technické problémy (ztráta dat, chyba přepisu, nesrozumitelnost na nahrávce a samozřejmě také ztrátu velké části neverbální komunikace, která rozhovor doprovází a je jeho nedílnou součástí)

▶ Způsob dotazování

- ▶ Standardizované (pevně stanovené otázky a jejich pořadí)

- ▶ Polostandardizované (definované okruhy – témata, případně otázky, na které se nesmí zapomenout)

- ▶ Nestandardizované (volné vyprávění, dialog)

Interview – jako proces

▶ Realizace interview

▶ 2 setkání

- ▶ 1. hlavní interview (po něm následuje zpracování získaných dat)
- ▶ 2. doplňující, ověřující interview (které se realizuje s odstupem od hlavního interview a to na základě již získaných a analyzovaných dat)

▶ Interview jako proces

- ▶ (Samotné Interview) Narátor vypráví
 - ▶ (Samotné Interview) Narátor sám objevuje nové vztahy
 - ▶ (Samotné Interview) Tazatel shrnuje, interpretuje a nechává potvrzovat narátorem
 - ▶ (Fáze přepis) Přepis a interpretace
 - ▶ (2. setkání) Re-interview
-
- ▶ Součástí interview je také pozorování chování narátora a zaznamenání tohoto chování (neverbální komunikace)

Vedení rozhovoru

1. Poděkování, představení sebe a projektu
2. Seznámení s rozhovorem, dotaz na nahrávání, otázka ochrany soukromí a anonymizace dat
3. Zahájení vlastního rozhovoru
4. Samotný rozhovor (klást otázky, reagovat, opakovat, parafrázovat, hlídat ucelenost odpovědí)
5. Uzavření rozhovoru
6. Získání formálního souhlasu se zpracováním dat

Typy otázek – na co se ptát

- ▶ Zkušenost
 - ▶ Chování
 - ▶ Názory a hodnoty
 - ▶ Pocity
 - ▶ Znalosti
 - ▶ Vnímání
-
- ▶ Demografické a kontextové

Pravidla pro práci s kvalitativními daty

- ▶ 1. Pracujte se všemi získanými údaji, se všemi dílčími výsledky, se všemi důkazy (vč. těch, které jste nepředpokládali, které jsou pro překvapující.)
- ▶ 2. Berte v úvahu všechna hlavní „soupeřící (protichůdná)“ vysvětlení.
- ▶ 3. Identifikujte nejvýznamnější aspekty, charakteristiky zkoumaného případu.
- ▶ 4. Při analýze dat využijte všechny své předchozí expertní znalosti a zkušenosti.

Transkripce dat

▶ Doslovná

- ▶ **Doslovně zaznamenáváme mluvený projev** informátora, včetně výrazů nespisovných, slangových, gramaticky chybných, přeráknutí apod.

▶ Komentovaná

- ▶ **Zaznamenáváme i nonverbální projevy** dotazovaného (odmlky, intonaci, úsměv, zarmoucenost apod.).
- ▶ K zaznamenávání neverbálního chování dotazovaného může sloužit zvláštní paralelní sloupec vedle hlavního sloupce s doslovným přepisem mluveného slova.

▶ Redigovaná

- ▶ **Výpovědi upravíme do srozumitelnější a čtivější podoby.**
- ▶ Přeložíme tedy některé slangové či nářeční výrazy, nepřepisujeme přeráknutí apod. Text můžeme stylisticky upravit. Zaznamenáváme jen zásadní nonverbální projevy (výbuch smích, pláč apod.).

Transkripce dat

▶ Shrnující protokol

- ▶ **Doslovně** zachovány necháme **jen klíčové pasáže**, ostatní části rozhovoru zestručníme.
- ▶ Vždy ale tak, aby zůstal zachován původní smysl sdělení.

▶ Selektivní protokol

- ▶ **Přepisujeme pouze pasáže relevantní** z hlediska zaměření výzkumu.
- ▶ Zbylou část interview vůbec nepřepisujeme.

Analýza dat (upraveno podle Miles & Huberman, 1984)

- ▶ Zkoušejte získaná data uspořádat různými způsoby.
- ▶ Vytvořte matici základních kategorií, které charakterizují daný případ. Do polí této matice zapisujte pro každou kategorii příklady, doklady, údaje, které jste o ní empiricky získali.
- ▶ Pokuste se získaná data znázornit pomocí vývojového diagramu nebo jiného způsobu grafického znázornění, aby se dala lépe prostudovat.
- ▶ Vytvořte si tabulku, která zachytí četnosti výskytu různých kategorií, různých událostí apod.
- ▶ Zkoumejte složitosti takových tabulek a sledujte jejich vztahy k statistickým údajům typu průměr, rozptyl (z kvantitativních výzkumů).
- ▶ Uspořádejte data chronologicky podle průběhu dění nebo použijte časové schéma.

Interview - interpretace

- ▶ **Interpretace**
 - ▶ Analýza prostředí
 - ▶ Neverbální složka
 - ▶ Obsahová analýza
 - ▶ Psychologická analýza
 - ▶ Jazyková analýza
 - ▶ Analýza smyslu sdělení